

De Verdieping
19 november 2008
Henny de Lange en Peter van der Lint

Enschede wordt cultuurmetropool

Grote Finale. Nationaal Muziekkwartier Enschede. © Anouk Timmerman

Enschede herrijst. Na de teloorgang van de textielindustrie en de ontploffing van de vuurwerkfabriek, voorziet het nieuwe Muziekkwartier de stad van cultureel elan. De ambitie: na Amsterdam de tweede muziekstad van Nederland worden.

Bij de oefenruimtes van Poppodium Atak in het gloednieuwe Nationaal Muziekkwartier in Enschede hangen advertenties aan de muur voor popmuzikanten. Eén band is dringend op zoek naar een bassist; in het genre HERRIE staat er met koeienletters bij. Herrie maken mág hier, ook al zijn iets verderop in hetzelfde gebouw medewerkers van de Nationale Reisopera geconcentreerd aan het repeteren voor de wereldpremière van Willem Jeths' opera 'Hôtel de Pékin'. Dankzij een stelsel van geluidwerende gangen en een slimme bouwconstructie kunnen allerlei voorstellingen en concerten – van opera, musical, symfonieorkest, toneel, cabaret en ballet tot fanfare, harmonie en popmuziek – tegelijk plaatsvinden, zonder dat dit leidt tot geluidsoverlast over en weer.

Maar liefst zes muzikale instellingen zijn ondergebracht in het Muziekkwartier, dat deze week wordt geopend door koningin Beatrix. Poppodium Atak, Podium Twente, Orkest van het Oosten, Nationale Reisopera, Muziekschool Twente en ArtEZ Conservatorium. In combinatie met het bestaande Muziekcentrum, pal naast de nieuwbouw, is er op een paar minuten lopen van het station van Enschede een kleine wijk uit de grond geschoten waar het allemaal draait om muziek. De kern wordt gevormd door het nieuwe muziek- en theatercentrum van architect Jan Hoogstad met een duizend stoelen tellende muziektheaterzaal, twee popzalen voor respectievelijk 700 en 300 bezoekers, oefenruimtes en leslokalen voor de muziekschool en het conservatorium, foyers, kantoorruimtes en terrassen. Er is zelfs een schoolplein, beschut op het dak, dat in de zomer omgetoverd kan worden tot een plek voor straatfestivals. Met de voltooiing van het Muziekkwartier zal ook deze wat doodse hoek hopelijk veranderen in een bruisend stadsdeel.

Met het Nationaal Muziekkwartier wil Enschede zich niet alleen presenteren als de belangrijkste cultuurstad aan de oostgrens van Nederland. De gemeente richt zich ook nadrukkelijk op het Duitse achterland met steden als Münster en Dortmund, waarmee een gebied van in totaal een miljoen inwoners

wordt bestreken. „Het kan haast geen toeval zijn”, zegt cultuurwethouder Roelof Bleker, „dat de stad Münster zojuist, na langdurige gesprekken, heeft besloten om geen nieuwe concertzaal en geen nieuw theater te bouwen”.

Volledigheidshalve moet daarbij wel vermeld worden dat een referendum de doorslag heeft gegeven. Maar kennelijk vond ook de bevolking van Münster dat er op muzikaal gebied al voldoende te beleven valt in deze regio. Sinds de heropening eind 2001 van de spoorlijn van Enschede naar Gronau, Münster en Dortmund weten de Duitsers toch al steeds vaker Enschede te vinden. Ze bezoeken er de markt of het Rijksmuseum Twente, komen winkelen of gaan naar concerten van het Orkest van het Oosten en voorstellingen van de Nationale Reisopera.

Ruim 50 miljoen euro is er geïnvesteerd in het Muziekkwartier, waarvan 35 miljoen door de gemeente. Enschede wil daarmee definitief afrekenen met het imago van oude industriestad en zich als cultuurstad presenteren. Na de teloorgang van de textielindustrie had de stad behoefte aan een nieuw draagvlak, zegt burgemeester Peter den Oudsten. De Universiteit Twente, die in 1964 werd geopend, was daarvan het begin.

De beslissing om zich als muziekstad te profileren ligt volgens de burgemeester voor de hand, omdat muziek niet taalgebonden is, wat van belang is in een grensgebied. Bovendien heeft het muziekleven altijd al een belangrijke rol gespeeld in deze stad. Met geld van de textielbaronnen zijn er tal van koren, drumbands, harmonie- en fanfareorkesten opgericht. In de jaren zestig kwamen daar de nodige popbands bij, waaronder Teach Inn en The Buffoons. Met het Orkest van het Oosten en de Nationale Reisopera beschikt de stad bovendien over twee gezelschappen met een landelijke uitstraling. Verder heeft Enschede nog een conservatorium, muziekschool en poppodium. Het muzikale potentieel is dus groot genoeg, meent het stadsbestuur, om Enschede stevig op de kaart te zetten als muziekstad. De tweede van Nederland na Amsterdam, hoopt het ambitieuze Enschede zelfs.

Pas de afgelopen tien jaar is deze ontwikkeling in een stroomversnelling gekomen, al was daar wel een tweede dieptepunt in de geschiedenis van Enschede voor nodig. Door de ontploffing van de vuurwerkfabriek in 2000 kreeg de stad er, naast de gaten die al waren geslagen door de sloop van voormalige fabrieken en leegstaande textielgebouwen, nog een enorme krater bij. De wijk Roombeek werd nagenoeg van de kaart geveegd. Maar deze ramp heeft volgens de burgemeester ook tot grotere saamhorigheid geleid in de stad, waardoor in relatief korte tijd Roombeek weer kon worden opgebouwd.

Het nieuwe Roombeek is zo aantrekkelijk geworden dat het gemeentebestuur het nu presenteert als het tweede centrum van Enschede. In het hart van de wijk is de honderd jaar oude katoenverwerkingsfabriek van de familie Rozendaal omgebouwd tot een modern cultuurcomplex. Het Museum Twentewelle en 21 Rozendaal, centrum voor actuele kunst, zijn er ondergebracht, evenals acht kunstenaarsateliers, een museumcafé, een sterrenwacht en woningen. In 2010 komt er nog een museum bij in het aangrenzende Balengebouw, gewijd aan de beeldende kunst en literatuur van Jan Cremer. Het kunstzinnige karakter van Roombeek, waar ook voor de vuurwerkkramp al veel kunstenaars zaten, komt verder tot uiting in de diverse ateliers die er zijn gevestigd. Ook ligt het Rijksmuseum Twente om de hoek.

Het historische stadscentrum bevindt zich rondom de Grote Kerk en de Oude Markt. Niet ver daar vandaan werd de afgelopen jaren een modern winkelcentrum gerealiseerd, het Van Heekplein.

© Trouw 2008, op dit artikel berust copyright.

- Toon heel artikel
- vorige pagina

- 1
- 2
- volgende pagina

Een muziektheaterzaal met klassieke uitstraling

Als architect Hoogstad al ergens moeite mee heeft gehad, is dat met de wat ruigere sfeer in poppodium Atak. „Vanwege mijn leeftijd, ik ben 78, heb ik dat maar overgelaten aan een jongere collega op mijn kantoor.” Maar op de grote muziektheaterzaal met zijn klassieke uitstraling – rode pluchen stoelen en donker hout – heeft hij zich helemaal kunnen uitleven.

Waarom toch altijd dat traditionele rode pluche? Hoogstad: „We hebben alle kleuren van de regenboog de revue laten passeren en waarom dan toch rood? Omdat rood de contouren laat vervagen, wat het collectief reageren van het publiek bevordert”.

In de hoge zijwanden van de Holland Casino Zaal, zoals de grote muziektheaterzaal officieel heet, zijn ontelbare cirkels in verschillende formaten uitgespaard. Indirect worden ze verlicht, wat een mooi effect geeft, maar ze zijn vooral aangebracht vanwege de akoestiek en het diffuse van de klank. Als het gladde wanden waren gebleven, dan zou er veel te veel weerkaatsing van geluid zijn geweest. Nu vangen de kleine cirkels de hoge tonen op en de grote cirkels de lage. De wanden toeren hoog uit aan weerskanten van de orkestbak. Die orkestbak is de grootste van Nederland. Desgevraagd meldt men trots dat de bak inderdaad nóg groter is dan die van het Amsterdamse Muziektheater.

Goed nieuws voor Guus Mostart, intendant van de Nationale Reisopera. Hij prijst de akoestiek van de zaal, waarvoor akoesticus Renz van Luxemburg van de Technische Universiteit Eindhoven verantwoordelijk is. Mostart heeft veel inspraak gehad aangaande die orkestbak, die in drie ringen kan worden opgesteld. Hoewel de Reisopera als enige van de zes instellingen niet in het gebouw zal huizen – hun plek blijft in het grote complex aan de Perikweg – is de nieuwe zaal uitermate belangrijk voor hen. In de oude Twentse Schouwburg was de Reisopera tegen het plafond aangelopen. Nu, vertelt Mostart, kunnen zonder compromissen grote producties gemaakt worden die niet zullen reizen en speciaal voor de nieuwe zaal bedoeld zijn. In september 2009 start de opbouw van Wagners 'Der Ring des Nibelungen' in samenwerking met het Orkest van het Oosten en het Gelders Orkest. Elk jaar tot en met 2012 zal een volgende opera van Wagners vierluik worden toegevoegd. Als er voldoende geld is, volgt in het Wagner-jaar 2013 een complete cyclus. „Het is een geweldig project voor de regio”, vertelt een glunderende Mostart, „waaromheen we wellicht een heel festival zullen plannen.”